

Richard Bach (1936): Racek (Jonathan Livingston Racek) (1970)

I. Beletristický text:

A. Literární druh a žánr, literárněhistorický kontext, umělecký směr / tvůrčí skupina, údaje o autorovi ve vztahu k dílu;

B. 1. Doba a místo (děje);

2. Kompozice;

3. Hlavní postavy a jejich charakteristika;

4. Námět, témata, hlavní motivy;

C. Jazykové zvláštnosti a kulturní souvislosti;

(...) Rozednilo se a svěží slunce zlatě pableskovalo po mírně zvlňeném moři.

Míli od břehu čeřila vodu rybářská loď a vzduchem se nesl křik svolávající Hejno k snídani; nakonec se tisíc racků slétlo a všichni se začali rvát o kusy potravy, přičemž nevynechali jediný úskok, jak napálit druhého. Začínal další perný den.

Ale daleko odtud, úplně sám nad lodí i pobřežím, trénoval Jonathan Livingston Racek. Ve výšce třiceti stop spustil nožičky s plovoucí blánou, zvedl zobáček a celý se vypnul, aby udržel křídla v bolestivě prohnuté křivce. Ta křivka umožňovala létat tak pomalu, až mu vítr začal šeptat do tváře a moře se pod ním zastavilo. Přimhouřil oči soustředěním, zadržel dech a s námahou prohnul křídla o další... jediný... palec. Vtom se mu rozčepýřilo peří, ztratil rychlost a začal se propadat.

Rackové, jak jistě víte, nikdy nelétají trhaně a nikdy neztrácejí rychlost. Ztratit rychlost ve vzduchu, to je pro ně velká hanba a ostuda.

Ale Jonathan Livingston Racek se nestyděl, raději znovu rozepjal křídla v té nezvykle ostré křivce – a znovu ztrácel rychlost a propadal se jako kámen. Nebyl to zkrátka obyčejný pták. Většina racků se ani nesnaží naučit víc než základní prvky létání. Stačí jim vědět, jak se mají odlepit od břehu, popadnout něco k jídlu a fr! zpátky. Většině racků totiž nezáleží na létání, ale na jídle. Našemu rackovi však šlo především o létání, a ne o jídlo. Jonathan Livingston Racek nejraději ze všeho létal.

Přitom si uvědomil, že mu jeho způsob uvažování nepřináší mezi ostatními ptáky žádnou zvláštní oblibu. (...)

„Proč to, Jonathane, děláš?“ vyčítala mu maminka. „Nemůžeš být jako všichni ostatní? Copak je to tak těžké přenechat přízemní létání pelikánům nebo albatrosům? Proč nejíš, Jonathane? Vždyť jsi kost a kůže!“

„Mně to nevadí, mámo. Mně zajímá jen jediné: chci si vyzkoušet, co všechno ve vzduchu dokážu. (...“

„Podívej, Jonathane,“ domlouval mu otec po dobrém. „Blíží se zima. Rybářská loď se objeví jednou za uherský rok a ryby žijící na povrchu se stáhnou do hlubin. Když už chceš něčemu přijít na kloub, tak se, prosím tě, zajímej o potravu a nauč se ji shánět. Já proti tomu tvému létání nic nemám, ale klouzavého letu se nenajíš, to si zapiš za uši. Pamatuj si, že létáš proto, aby sis sehnal něco do zobáku.“

Jonathan poslušně přikývl. Několik dní se snažil být jako ostatní – snažil se doopravdy, křičel a pral se jako všichni rackové, kteří se kolem lodí a nábřeží potápěli za odpadky z ryby a kousky chleba. Jenže mu to vůbec nešlo.

K ničemu to nevede, pomyslel si a schválně upustil obtížně ulovenou ančovičku; vyhladovělý starý racek, který se za ním rozehnal, ji bez řeči popadl. Kdybych se byl radši učil létat! Vždyť neznám skoro nic! A za chvíli už Jonathan zase létal sám, daleko nad mořem. Učil se, byl šťastný.

Začal rychlostí a za týden toho o ní věděl víc než nejrychlejší ze všech racků. (...)

„Jonathane Livingstone Racku, postav se doprostřed!“ z hlasu Staršího zněl nejpřísnější úřední tón. (...)

„...jednoho dne, Jonathane Livingstone Racku, poznáš, že neodpovědnost se vyplácí. Život je neznámo a nepoznatelno; stačí, když víme, že máme na světě jíst a žít co nejdéle.“

Racek Radě nikdy neodmlouvá, ale Jonathan pozvedl hlas: „Jakápak neodpovědnost, bratři? Znáte snad odpovědnějšího racka, než je ten, který objevuje a následuje smysl a vyšší cíle života? Tisíc let jsme se honili za rybími hlavami, ale teď konečně máme proč žít – učit se, objevovat, být svobodní! (...)“ (...)

„Bratrství mezi námi pominulo,“ zaskřehotalo Hejno jednohlasně a jakoby na povel ho všichni přestali poslouchat a obrátili se k němu zády.

II. Nebeletristický text:

A. Funkční styl, obsah, účel, vztah k prvnímu textu;

B. Jazykové apod. zvláštnosti.

Racek chechtavý (*Larus ridibundus*) je nejhojnějším evropským rackem. Původně žil jen poblíž mořských pobřeží, ale dokáže se během krátké doby přizpůsobit novým životním podmínkám. Je typickým společenským ptákem. Na místech spánku – skalách, ostrovech, polích apod. – se večer shromažďuje i několik tisíc ptáků. Racek je všestranně vynikající letec se schopností plachtění i obratného letu. Ptáci žijící při mořském pobřeží se živí všemi mořskými živočichy, které dokáží polknout, rackové ve vnitrozemí loví sladkovodní ryby plovoucí nehluboko pod hladinou. Racek ovšem sežere téměř vše, co najde.

Mladý jedinec hledá rozsah svých možností, aby naplnil smysl svého života. Ovšem dostává se do konfliktu s materialisticky a všednodenně orientovaným Hejnem (konflikt smyslu a účelu). Hejno dokáže vyvinout tlak, aby narušení svého dosavadního způsobu života (no, spíš jde o pouhé vegetování) sankcionovalo. Role rodičů: milují své dítě a snaží se najít kompromis – Rackův let je samozřejmě riskantní. Autor patří ke svobodomyšlné generaci 60. let a svou knihu pojal jako alegorii (moderní bajku) moderní konzumní západní společnosti – s prvky totalitarismu (srovnejme s Farmou zvířat).

Richard David Bach se narodil v roce 1936 v Oak Parku (Illinois) jako syn Rolanda Roberta a Ruth Helen Bachových. Navštěvoval Long Beach State College (nyní Kalifornská státní univerzita, Long Beach) v roce 1955. Pracoval jako akrobatický pilot a pilot vojenského bombardovacího letadla, odborný letecký instruktor a spisovatel.

Se svou první ženou má šest dětí, poté se rozvedl a opustil rodinu, protože nevěřil v manželství. Druhou manželku Lesslie potkal na promítání svého filmu Jonathan Livingston Racek v roce 1973. Vedl spor s produkční společností kvůli změnám ve filmu bez jeho souhlasu, přičemž Lesslie dělala prostřednicí mezi ním a produkční společností.

Třebaže letectví byla jeho opravdová vášeň, vždy chtěl psát. Jeden z jeho učitelů tělocviku v něm podpořil jeho nadání a mladý Richard tehdy napsal a publikoval první článek v rámci školního předmětu. V mnoha jeho knížkách používá letadlo jako „nositele poselství“.

Byl dokonce (jako vypravěč a akrobatický pilot) postavou ve filmu Nothing by Chance natočeném na základě jeho knihy. Na základě jeho knih vznikla i četná divadelní představení.